

Experiència docent en l'aplicació del mètode *Lingua Latina per se illustrata*, de Hans Ørberg

Luisa Blecua del Álamo

INS Jaume Almera, Vilassar de Dalt
lblecua@xtec.cat

Manuel Noguero Cañas

INS Euclides, Pineda de Mar
mnogue64@xtec.cat

Recepció: 30/9/2011

Resum

L'article que presentem té com a objectiu explicar la nostra experiència en l'aplicació del mètode *Lingua Latina per se illustrata*, de Hans Ørberg, que fem servir als nostres instituts. Gràcies a ell, els alumnes perceben el llatí com una entitat viva que entenen i poden fer servir des del primer moment sense dependre del diccionari ni de les declinacions. A més, aconseguim que els alumnes assimilin una quantitat considerable de vocabulari mitjançant textos contextualitzats i il·lustracions.

En la nostra publicació exposarem els avantatges i inconvenients del *Lingua Latina* enfront del mètode tradicional i acabarem amb una síntesi dels resultats que hem obtingut seguint l'Ørberg seguida d'un recull d'impressions dels nostres alumnes respecte del mètode.

Paraules clau: didàctica, llatí, mètode, Ørberg, *Lingua Latina per se illustrata*.

En el present article els autors exposen la seva experiència en l'aplicació del a les matèries de Llatí de 4t d'ESO i de batxillerat.

En aquest treball es tractaran els següents punts:

- a. Breu presentació del mètode.
- b. Explicació de la seva aplicació a les aules.
- c. Avantatges i inconvenients que s'han trobat en aplicar-lo amb els alumnes.
- d. Resultats que s'han obtingut seguint el *LLPSI*, així com les opinions de l'alumnat que ha estudiat amb ell.

1. Presentació del mètode

El mètode *Lingua Latina per se illustrata* (*LLPSI*),¹ va ser creat pel danès Hans Ørberg l'any 1954, però no va arribar a Espanya fins a principis dels anys 90, de la mà dels professors Antonio González Amador i Emilio Canales Muñoz.

El mètode consta de dos llibres de text escrits íntegrament en llatí i diferenciats per nivells de dificultat: *Familia Romana* (volum I) i *Roma aeterna* (volum II). Ambdós

¹ Hans H. ØRBERG (2011), *Lingua Latina per se illustrata*, Granada, Ediciones Cultura Clásica.

volums es complementen amb els seus corresponents llibres d'exercicis (*Exercitia Latina*). El *LLPSI* compta, a més, amb una abundant sèrie de materials addicionals; d'una banda, els complementaris per al curs –morfologia i gramàtica, diàlegs dramatitzats, un recull d'històries mitològiques, etc.– i, de l'altra, edicions d'autors llatins –*Amphitryo* de Plaute, *Aeneis* de Virgili, *Ars amatoria* d'Ovidi, etc. Tots aquests materials estan igualment escrits en llatí. Entre ells són destacables els manuals *Latine disco I* i *II*, adreçats a l'alumne i elaborats per Antonio González Amador i Emilio Canales Muñoz, que recullen de manera clara i entenedora tots els aspectes gramaticals que apareixen a cadascun dels capítols.

Aquest article se centrarà en l'aplicació de la primera part del mètode, *Familia Romana*, perquè tots els continguts gramaticals que s'han d'assolir a 2n de batxillerat apareixen en aquest primer volum.

Finalment, segons el web *Culturaclasica.com*², el portal que difon el mètode a Espanya, són 12 els instituts que, a data d'avui, l'estan aplicant a Catalunya, deixant de banda universitats com la Universidad Autónoma de Madrid o la Universidad de Alcalá de Henares, entre altres que també l'inclouen en els seus plans d'estudi.

2. Aplicació del mètode a l'aula

Per a comprendre millor el funcionament del *LLPSI*, mostrarem com està estructurada una lliçó tipus. Prendrem com a model el capítol V, en què l'alumne coneix la distribució de la *villa* on viuen els protagonistes de la història.

Cada capítol consta d'un text d'extensió variable –entre 100 i 150 línies– amb sentit *per se*, dividit en dues o tres parts denominades *Lectioes* i indicades amb un número romà al marge. Un cop llegida cada *Lectio*, l'alumne ha de fer els exercicis corresponents en el llibre d'*Exercitia Latina*. Així mateix, al final de cada capítol hi ha un apartat de gramàtica (*Grammatica Latina*) que presenta els aspectes gramaticals que hi han aparegut. Aquest apartat també compta amb els seus exercicis corresponents al llibre d'*Exercitia*. Finalment, cada capítol es tanca amb uns exercicis de comprensió global anomenats *Pensa*, que avaluen els continguts que hi han aparegut i que l'alumne ha de fer després d'haver-lo rellegit en la seva totalitat.

Els capítols del *LLPSI* no només inclouen text i exercicis, sinó també il·lustracions i anotacions al marge. Les il·lustracions, que estan relacionades amb el contingut del text, ajuden l'alumne a entendre'l i permeten al professor fer preguntes en llatí per a assegurar-se que l'alumne ha copsat el sentit del text. Respecte les notes al marge, expliquen o aclareixen el significat de paraules noves, com la diferència entre *ex* i *ab*, el sentit de la partícula *-ne*, dels anafòrics *eum/eam*, etc.

Pel que fa a l'avaluació, cal dir que no hi ha una única manera de fer exàmens amb el *LLPSI*; els textos per a traduir estan recollits sota el títol de *Fabellae Latinae*, que proposen un o més textos de traducció per a cadascun dels capítols. El professor pot acompanyar aquests textos amb preguntes de comprensió lectora en llatí. És especialment destacable el volum de text que els alumnes són capaços d'entendre (i de traduir) *sense diccionari*. Per a reforçar els coneixements adquirits després de cada capítol, és igualment recomanable que el professor faci controls de lèxic i, eventualment, de morfologia nominal i verbal.

3. Avantatges del mètode

² Convidem a visitar aquest lloc web per a conèixer en profunditat el mètode de Hans H. Ørberg així com tots els seus materials addicionals <<http://www.culturaclasica.com>>.

El *LLPSI* és un mètode *amè i divertit* enfront del mètode tradicional: els textos, mitjançant les il·lustracions i amb l'ajut de les notes al marge, poden ser entesos pels alumnes perquè hi apareixen situacions de la vida quotidiana que els apropen a la realitat d'una família romana d'època imperial; fins i tot arriben a identificar-se amb els personatges protagonistes de la història. Com a mostra d'això, citarem la manera en què el mètode presenta l'acusatiu al capítol III. A la il·lustració que l'encapçala estan representats els tres nens de la família: la Iulia canta, en Marcus està enfadat i en Quintus no veu el que passa. En un moment donat, en Marcus pega la Iulia, *Marcus Iuliam pulsat*, frase que l'alumne entén perfectament i amb què aprèn l'acusatiu.

D'aquesta manera, els alumnes perceben un *llatí viu* i, de fet, són capaços no només d'entendre, sinó també de crear oracions simples pràcticament des del primer capítol. En efecte, l'alumne comprèn de seguida, en el primer text del *LLPSI* –que va acompanyat de dues il·lustracions: un mapa i un dibuix d'un riu, d'una ciutat i d'una illa–, el sentit de la frase *Italia et Graecia in Europā sunt*. Immediatament després, deduirà el significat de *quoque* a l'oració *Hispania quoque in Europā est*. És més, el fet d'haver deduït per si mateix el significat de *quoque* farà que no se n'oblidi mai més.

Es tracta, per tant, d'un mètode inductiu que obliga l'alumne a pensar en el significat de les paraules a partir del seu context o de les il·lustracions, com faria un nen que aprèn a parlar qualsevol llengua moderna. Això permet que els alumnes aprenguin, gairebé sense adonar-se'n, una quantitat de vocabulari considerable –fins a 1500 paraules–, molt superior a la que aconseguen aprendre seguint el mètode tradicional.

4. Inconvenients del mètode

Tot i que considerem que el mètode és excel·lent, hem d'assenyalar una sèrie de dificultats que professors i alumnes poden trobar principalment pel que respecta a les PAU.

En primer lloc, la sintaxi no constitueix un eix primordial del mètode, tot i que sí l'aborda de manera tangencial; per tant, el professor haurà d'incidir en aquest aspecte donada la seva presència a les proves PAU.

La morfologia sí que ocupa un lloc més important del llibre –ja que cadascun dels capítols presenta un o més aspectes morfològics–, però, de tota manera, exigeix una atenció especial per part del professor. Seria recomanable, per tant, fer exàmens de declinacions un cop que els alumnes les han vist, entès i fet servir; aquest és un dels punts en què radica la diferència respecte al mètode tradicional, amb el qual l'alumne estudia les declinacions i els casos abans de fer-los servir i com a únic instrument per a poder analitzar i traduir una frase desproveïda de sentit previ.

D'altra banda, el pas dels textos contextualitzats del *LLPSI* a uns altres de descontextualitzats –els de les PAU– resulta traumàtic en l'aprenentatge dels alumnes, perquè d'entrada se senten perduts en enfrontar-se a un fragment del qual no tenen cap referència. Per això és vital que el professor infongui confiança als seus alumnes –que saben molt més del que en un principi creuen–, informant-los que a les PAU es pot fer servir diccionari.

En relació amb aquest aspecte, i atès que el mètode fomenta l'aprenentatge de vocabulari sense l'ús del diccionari, cal que el professor ensenyi l'alumne a fer servir el diccionari i l'apèndix gramatical que l'acompanya.

5. Resultats obtinguts amb el mètode

S'ha observat, en primer lloc, que amb el *LLPSI* l'alumne comprèn *molt millor* el llatí que amb el mètode tradicional. No es tracta de franquejar la barrera de la sintaxi per a accedir al sentit d'una frase aïllada, sinó d'entendre, de manera clara, directa i senzilla, un text llarg –els alumnes no tenen por d'enfrontar-se a un text d'extensió considerable perquè ja hi estan acostumats–, però amb continuïtat i en un context més amigable: la família, els nens que es barallen, la compra d'un anell, el naufragi d'un vaixell, etc. Des del punt de vista de l'alumne, no es pot comparar amb traduir, per exemple, Juli Cèsar, els textos del qual l'alumne percep com quelcom llunyà, distant i incompreensible *a priori*.

Aquesta facilitat per a entendre els textos del mètode fa que els alumnes no rebutgin la llengua. En efecte, enfront d'altres alumnes que fan llatí amb el mètode tradicional, els que segueixen el *LLPSI* no manifesten aquest rebuig i, de fet, per a molts el llatí és la seva matèria favorita.

D'altra banda, els alumnes perceben de seguida l'estructura de l'oració: en percebre-la com un tot, n'identifiquen ràpidament els elements principals i els subordinants –com un infinitiu, un *ut* o un *cum*–. D'aquesta manera, l'oració deixa de ser percebuda com un cúmul d'elements estranys el sentit dels quals els alumnes no poden desxifrar sense passar per l'anàlisi sintàctica.

6. Opinions dels alumnes sobre el *LLPSI*

Per acabar, mostrarem algunes opinions dels nostres alumnes sobre el *LLPSI*. Desitgem que, juntament amb el present article, encoratgin els professors a fer servir el mètode Ørberg a les aules.

«Havent passat pels dos mètodes, claríssimament prefereixo aquest: és molt més distret i divertit i crec que això, a l'hora d'aprendre, és molt important.»

«El fet que no treballem les declinacions amb els mètodes clàssics no impedeix d'aprendre-les; senzillament, les aprenem des de la comprensió contextual.»

«Aprèn més llatí així en un parell d'anys que anglès des de 5è de primària!»

Curricula

Luisa Blecua del Álamo és llicenciada en Filologia Clàssica per la UAB (1997). És autora de la tesina doctoral «Catálogo de *Carmina latina epigraphica antiquiora*: desde los primeros testimonios hasta el siglo I d. C.» i de la traducció de la *Rota Veneris* de Buoncompagno da Signa (Gredos, 2005). Actualment és professora de llatí i de grec a l'INS Jaume Almera, de Vilassar de Dalt.

Manuel Noguero Cañas és llicenciat en Filologia Clàssica (1996) per la Universitat Autònoma de Barcelona i Màster en Ciències de l'Antiguitat. Actualment és professor de llatí a l'INS Euclides de Pineda de Mar. Ha estat professor associat a la Universitat Autònoma de Barcelona del 2007 al 2011. Ha participat en diversos projectes d'investigació de la UAB des del 1999 fins a l'actualitat.